

РЕСУРС 8

Нирта Ефендич – оцеляла от клането в Сребреница, Босна

„Бях на 15 години по време на геноцида. Когато сръбската армия нахлу в Сребреница, избягахме да се скрием в Поточари. Базата на ООН беше претърпкана. Затова се скрихме в близка фабрика. Баща ми и брат ми избягаха, за да се присъединят към колоната, но не са успели да настигнат мъжете, които вече са били тръгнали. Казаха ми, че са били заловени от сръбската армия из хълмовете, близо до Сребреница.

Междувременно майка ми и аз заедно с хиляди други жени и деца останахме три дни в празната фабрика. Нямахме нито храна, нито вода. На четвъртия ден сръбската армия ни ескортира до автобуси и камиони, които пътуваха за свободната територия. Пътуването, което трае максимум час, отне четири изтощителни часа само заради огромния брой жени и деца, които трябваше да бъдат превозени.

Напълно изтощена и с висока температура, изобщо не осъзнавах какво се случва наоколо. Когато пристигнахме в свободната територия отчетливо си спомням, че чух писъци откъм реката. Но никога не се обърнах, за да разбера какво се случва. Просто исках да продължа да вървя напред – далеч от хаоса и далеч от зловонието на смърт, което тежеше във въздуха. И днес още чувам писъците.

Месец по-късно научихме за баща ми. Известно време е бил държан в хангар в Кравица с няколко други мъже и по-късно ексекутиран. През 2002 г. останките му най-накрая бяха идентифицирани в масов гроб в Сребреница. Погребахме го през 2004 г. Преди четири години научихме за брат ми. Намериха само 25% от тленните му останки във вторичен масов гроб. Бил е убит в Зворник, само 19 дни преди 20-ия си рожден ден.

Бях напълно пораснала докато конфликтът приключи. Семейството ми буквално беше разсечено на половина. Баща ми и брат ми бяха откъснати от нас по най-ужасен начин. Въпреки това разбрах, че животът трябва да продължи. Майка ми ме записа на училище в Загреб, Хърватия и замина за Германия като бежанец.

ДОМ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИСТОРИЯ

След като завърших средно образование, с майка ми се върнахме в Босна. Наехме апартамент в Сараево докато завърша и после майка ми се премести обратно в Сребреница. Винаги съм знаела, че тя ще се върне. Тя вярва в справедливостта и искаше да се бори за това, което беше и по право е нейно – нейният дом. Бях непреклонна в подкрепата си за нея. Но избрах да изградя живота си в Сараево. Омъжих се, родих деца и се опитах да продължа живота си. Но войната и особено геноцидът продължават да ме преследват. Подобно преживяване те белязва по начин, който не може да бъде описан с думи. Връщам се в Сребреница при всяка възможност, която ми се предостави. Не само заради майка си, но и заради самата себе си – като начин да намеря поне малко спокойствие в спомените, притъпени от хаоса на кръвопролитие и ужаса.

Моля се трите ми деца да пораснат като добри и толерантни хора. Искам да ги науча винаги да са сензитивни към заобикалящия ги свят и да подхождат интелигентно към решенията, които вземат. Искам да им разкажа за моето минало, за да знаят историята си. Но засега, искам само да се радват на щастливо, безгрижно детство, да се чувстват в безопасност и защитени в своя дом.“

Източник: [Remembering Srebrenica](#)

Пренаписването на историята ми като оцеляла от геноцида в Руанда, Нина Илиза

„Скоро отново ще бъде април.

Профилът ми във „Фейсбук“ ще бъде наводнен от хора, които сменят снимката на профила си с мемориала в Руанда, с една единствена свещ, и актуализират състоянието си с думите „Никога не забравяй“. За много хора април е месецът, през който си спомняме за геноцида в Руанда. Това е месецът, през който да отдадем почит на тези, които загубиха живота си. За мен обаче април е просто още един месец, през който се опитвам да живея, без да си спомням за геноцида. През този месец непрекъснато ми се напомня никога да не забравям единственото нещо, което искам да не си спомням.

През 1994 г. беше убита майка ми. Стоях там, докато умоляваше войниците да пощадят живота й с две ръце протегнати към мен, за да покаже, че аз съм част от нея и че заради мен те трябва да имат милост. Минаха двацет години и това е най-живият образ и спомен, който имам за майка си. Двацет години по-късно продължава да ми е трудно да го приема. Винаги когато се насиля да седна и да мисля за това, се превръщам в онова малко момиченце, откъснато от умоляваща си майка. Толкова много беше загубено през месец април – брат ми беше убит в същия ден, в който беше убита майка ми, баба ми и дядо ми и други членове на семейството ми също паднаха жертви. Затова, когато чуя думите „Никога не забравяй“, мисълта ми е: „Как бих могла?“

Винаги имам чувството, че април е месецът, през който хората се сещат да съчувстват на това, което аз преживявам през цялата година. Следващия месец ще започне да се говори повече за филми като „Хотел Руанда“ и „Веднъж през април“. Руанда ще се търси по-често в „Гугъл“ и за 30 дни ще се говори повече от обикновено за „Земята на хилядата хълма“. Завиждам на хората, които могат да участват само за 30 дни в спомена за геноцида – тези, на които трябва да се напомня „Никога да не забравят“. Ревнувам хората, които трябва да четат книги и да изучават какво се случи. Завиждам на тези, на които в 11 месеца от годината не им се напомня

ДОМ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ИСТОРИЯ

непрестанно за геноцида. Двадесет години по-късно продължава да ми е трудно да посетя мемориал и намирам за абсурдно да постна или дори да изрека фразата „Никога не забравяй“ само защото да си спомняш е такава агония.

Но научих, че признаването на истината е първата стъпка към нейното приемане. Прикриването на моето страдание през последните 20 години не ме доведе до никъде. Не мога да позволя болката на моето минало да бъде болката на моето бъдеще. Смятам, че е задължително да намеря начин да пренапиша своята история, така че моето настоящо аз да започне да се помирява и раната да заздравява. Реших да пренапиша загубата на майка си като откриване на надеждата за себе си и за своята страна. (...)“

Източник: [Nina Iliza, Huffington Post, 23.3.2014 г.](#)

